

pisarzy przytacza ją też Kollar²⁶; Vincentiego cytuje Engelhuz²⁷; natomiast wersję Engelhuza – Adam Naruszewicz²⁸. To zaś, że współcześnie przypomniał ją dopiero Raffaele Pettazzoni²⁹, za mało znaną pracą Richarda Kohla (1936), również niezupełnie jest zgodne z rzeczywistością wobec wielu wzmianek w innych publikacjach³⁰. Powstaje zatem pytanie: skoro wzmianka o „Fortunie” lucickiej była znana na długo przed tym, jak włoski historyk przywołał ją w swojej pracy na marginesie innych rozważań, dlaczego do niedawna nie była włączana do korpusu źródeł do dziejów zachodniej Słowiańszczyzny? Takie pytanie zadaje też L.P. Słupecki i odpowiada:

stało się tak dlatego, że (...) historiografie te ograniczają na ogół swoje poszukiwania źródłowe do kręgu tekstów opublikowanych w Monumenta Germaniae Historica. A William (...) nie został nigdy w MGH wydany. Dlatego też jego wzmianka pozostawała ogółowi badaczy nieznana³¹.

Tylko częściowo dotyka to problemu, ponieważ historycy sławiści nie sięgają też na ogół do innych serii (jak np. Patrologia), abstrahując od tego, że istota problemu leży gdzie indziej. Wydaje się, iż pominięcie Gestów (podobnie jak wielu innych źródeł) przez *Fontes Historiae Religionis Slavicae* Meyera oraz nieznanostwo dawniejszych prac ma większy wpływ na historiografię przez zjawisko eliminowania z dyskursu naukowego marginalnych – na pierwszy rzut oka – tekstów źródłowych i informacji. Późniejsi badacze na ogół nie wracali do nich, sugerując się wyborem źródeł najłatwiej dostępnym i naśladowując w tym swych mistrzów. Tym bardziej należy docenić, że wieloletnie zaniedbania historiografii w tym względzie są współcześnie naprawiane i ta tendencja jest obecnie odwracana, a informacje o tym „odkryciu” są upowszechniane w naukowych publikacjach w Europie Zachodniej³².

²⁶ J. Kollar, *Sláva bohyně a původ gména Slawův čili Slawjanův*, W Pěsti 1839, s. 245.

²⁷ Theodoricus Engelhusius, *Chronicon T. II*, *Scriptores Rerum Brunsvicensium*, red. G.W. Leibnitz, Hanover 1707–1711, s. 1086.

²⁸ A. Naruszewicz, *Historia narodu polskiego*, t. I, Lipsk 1836, s. 49.

²⁹ R. Pettazzoni, *St. Jerome*, „Studi e materiali di storia delle religioni”, Roma 1947, s. 128; idem, *Essays on the History of Religion*, Leiden 1954, s. 98.

³⁰ F. Liebrecht, *Des Gervasius vom Tilbury Otia Imperialia. In einer Auswahl neu herausgeben und mit anmerkungen bergleitet, Ein beitrug zur deutschen mythologie und sagenforschung*, Hannover 1856, s. 130; W.L. Hildburg, *Note on a Magical Curative Practise in Use at Benares*, „Man”, R. 17, October 1917, s. 159. Por. H.R. Path, *The Tradition of the Goddess Fortuna in Medieval Philosophy and Literature*, Philadelphia 1978, s. 183.

³¹ L.P. Słupecki, *William z Malmesbury...*, s. 251, przyp. 3.

³² R. Simek, *Rich and Powerful: Two image of the Female Deity in Migration Age Scandinavia* [w:] *Old Norse Myths, Literature and Society*, Sydney, 2000, s. 468–479; idem, *Goddesses, Mothers, Disir: Iconography and Interpretation of the female deity in Scandinavia in the first millennium* [w:] *Mythological Women: Studies in Memory of Lotte Motz, 1922–1997*, red. R. Simek, W. Heizmann, „Studia Mediaevalia Septentrionalia”, 7, Wien 2002, s. 93–123; *Christianization and the rise of Christian monarchy: Scandinavia, Central Europe and Rus' c. 900–1200*, N. Berend, Cambridge 2007, s. 51.

WILLIAM OF MALMESBURY’S “FORTUNE”
(*GESTA RERUM ANGLORUM* II 12)
– AN ATTEMPT AT A NEW INTERPRETATION

The article constitutes an attempt to interpret one of the newly discovered source texts concerning mediaeval Slavdom, which is William of Malmesbury’s *Chronicle of English Kings*. The author analyzes a passage devoted to the cult of “Fortune” among the pagan Lutici tribes which is described in a fragment of the chapter ‘*De Henrico Imperatore*’ devoted to the allies of the empire. The fragment in question concerns the Veletis – the pagan allies of emperor Henry III in the years 1045–1055. On the basis of an analysis of the description of prophesies from the horn of the statue of Fortune, the author tries to justify a hypothesis that the presently missing German source of this fragment (dating back to the middle of the 11th c.) was based on a 15th c. book ‘*Diversarum hereseon liber*’ by Filastrius of Brixen, an early mediaeval author of the 4th/5th century, whereas the cult described by William of Malmesbury concerned a female goddess with uranic-pluvial connotations (whose proper name had been substituted in the Roman interpretation by “Fortune”) in one of the cities of the northern Veletis.